Türkiye-Azerbaycan askeri ilişkileri -2

http://www.1news.com.tr/yazarlar/20110422031244450.html

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde en önemli gündem maddesi Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Ebiyev'in Ankara'ya gerçekleştirdiği ziyarettir.

7 Nisan 2011 tarihinde başlayan ziyaretinde Sefer Ebiyev ve beraberindeki heyet önce Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Genelkurmay Başkanı Işık Koşaner, 8 Nisan 2011 tarihinde ise Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Savunma Bakanı Vecdi Gönül görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmelerde taraflar karşılıklı desteğe ve işbirliğine ilişkin bilinen görüşlerini tekrar vurguladılar. Askeri alanda ve savunma sanayi alanında işbirliğinin geliştirilmesi konusundaki kararlılık dile getirildi.

Görüşmelerde ve sonrasında konuşan Azerbaycan Savunma Bakanı Ebiyev devamlı ve her alandaki desteğinden dolayı Türkiye'ye teşekkür etti, aynı zamanda Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin güçlenerek Ermenistan işgali altındaki topraklarını kurtarmak için tam hazır olduğunu ve Ermenistan'ın şartsız olarak toprakları terk etmemesi halinde gerekeni yapacağını vurguladı. Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanı Vecdi Gönül`ün görüşmenin basına açık kısmında iki ülkenin askeri konuları arasında Azerbaycan`ın işgal altındaki topraklarını kurtarma konusunu da görüşeceklerini özel olarak ifade etmesi dikkat çekti.

Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Ebiyev'in Türkiye ziyareti dikkatleri bir kez daha Türkiye-Azerbaycan askeri ilişkilerine yöneltti. Türkiye-Azerbaycan askeri ilişkilerinin yakın tarihini biraz da geniş bir çerçevede bakarak 20. yüzyılın başlarına kadar götürmek mümkündür. Azerbaycan Türklerinin Çanakkale savaşında yer almaları ve genel olarak Kurtuluş Savaşı'na Azerbaycan'dan verilen destek, Azerbaycan'da Ermenilerce gerçekleştirilen katliamların durdurulması ve Bakü'nün kurtuluşu için Anadolu'dan gelen askeri destek günümüzdeki sadece askeri ilişkilerin değil genel olarak ikili ilişkilerin psikolojik temellerini oluşturması bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ama ikili askeri ilişkilerin kurumsallaşması için Azerbaycan'ın bağımsızlığına yeniden

kavuşması gerekmiştir. Daha bağımsızlık mücadelesi döneminde Ermenistan`ın toprak iddialarına ve saldırılarına hedef olan Azerbaycan için askeri ilişkiler özel önem taşımaktaydı. Yabancı ülkelerle geliştireceği askeri ilişkiler Azerbaycan için ordu kuruculuğu, işgale karşı direnme ve yeni strateji çizgi belirleme süreçlerinin bir parçası olma niteliğine de sahipti.

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki resmi ilişkilerde askeri boyutun dile getirilmesi ilk kez 25 Ocak 1992'de Ankara'ya gelen Azerbaycan Devlet Başkanı Ayaz Muttalibov'un basın toplantısında bir soruya verdiği cevapla gerçekleşmiştir. Mütellibov acilen Azerbaycan'ı savunmak üzere ordu kurmaları gerektiğini belirterek, bu konuda Türk yetkililerle görüştüğünü ve Türkiye'nin bu konuda yardımcı olacağını belirtmiştir. Fakat bu demeç laftan öteye gitmemiş ve gerçeğe dönüşmemiştir. Ardından 3 Kasım 1992'de Türkiye'de temaslarını sürdürürken Azerbaycan Devlet Başkanı Elçibey iki ülke arasında askeri alanda işbirliğini geliştireceğini ifade etmiştir. Elçibey iktidarı döneminde Türk ordusundan emekli subaylar Azerbaycan ordusunun eğitim sürecine önemli katkılarda bulunurken, iki yüz Azerbaycanlı öğrenci de askeri okullarda eğitim almak üzere Türkiye'ye gönderilmiştir. Elçibey dönenimde Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin askeri boyutuna ilişkin beklentiler kimilerine göre Türkiye`deki yönetimlerin çekingen tavırları, kimilerine göre Elçibey`in beklentilerinin aşırı ve gerçekçi olmaması, kimilerine göre ise dönemin uluslararası şartları müsait olmadığı için gerçekleşmemiştir.

Askeri ilişkilerde gelişimin ivme kazanması süreci Haydar Aliyev iktidarı döneminde gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay yetkililerinin Azerbaycan ziyaretinin ardından 10 Haziran 1996'da Türkiye ve Azerbaycan arasında Ankara'da "Askeri Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. Anlaşmaya, Türkiye adına Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı, Azerbaycan adına Savunma Bakanı Tümgeneral Sefer Ebiyev imza atmıştır. Genelkurmay Başkanı Karadayı imza töreninde yaptığı konuşmada, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin müstesna bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Sefer Ebiyev de imzalanan anlaşmanın Azerbaycan halkı ve Silahlı

Kuvvetleri'nin hayatında tarihi bir olay olduğunu söylemiştir. 1997 yılında ise Azerbaycan-Türkiye sınır hattının iki tarafında kalan onar kilometrelik alan içinde yapılacak sivil ve askeri vasıtaların uçuşunu düzenleyen protokol ve strateji işbirliğinin genişletilmesine ilişkin ortak bildiri imzalanmıştır…

Türkiye-Azerbaycan askeri ilişkileri – 2

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin genelde özel ilişki olarak nitelendirilmesine rağmen, uzun süre boyunca iki ülke arasında geniş kapsamlı askeri işbirliğini öngören askeri-politik nitelikli bir anlaşma imzalanmaması eksiklik olarak nitelendirilmiştir.
Askeri ilişkiler uzun süre Azerbaycan subaylarının Türk askeri okullarında eğitimi, Azerbaycan askeri okullarında Türk uzmanların eğitim vermeleri ve Kosova'daki Barış Gücü'nde görev yapan Azerbaycan taburunun finanse edilmesi ile sınırlı kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hakkı Karadayı'nın 10 Nisan 1999'da başlayan Azerbaycan ziyareti sırasında Kafkasya'ya Türk askerlerinin yerleştirilebileceğine ilişkin mesajlar basına da yansımıştır. İddiaya göre Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev'le Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hakkı Karadayı arasındaki görüşmede, Hazar petrollerinin taşınması konusu da gündeme gelmiş, bu çerçevede, petrolü taşıyacak boru hatlarının güvenliğinin sağlanmasına Ankara'nın katkısı hususu konuşulmuş ve bölgeye Türk askerleri yerleştirilmesi olasılığı üzerinde durulmuştu.
İkili ilişkilerdeki askeri boyut konusunda 1999 yılının başlarından itibaren yeni bir dönemece girilmiş bulunmaktadır. Bu dönemin başlaması Azerbaycan Devlet Başkanının Dış Politika Danışmanı Vefa Guluzade'nin "Azerbaycan'ın kendi güvenliğini sağlayabilmesi için Batı ile askeri işbirliği yapması gerektiğini ve bu kapsamda Türkiye'deki İncirlik NATO üssünü Abşeron Yarımadasına taşıması" önerisinin ardından ivme kazanmıştır. Her iki ülkenin resmileri Rusya faktörü nedeniyle bu öneriye ilk başta mesafeli tavır sergileseler de, Ocak 2000'den itibaren giderek daha fazla resmi yetkili bu olasılığa dikkat çekmeye

başlamıştır. Ocak 2000'de Ankara'yı ziyaret eden Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Ebiyev "Bakü ve Ankara arasında askeri ittifak anlaşması imzalanabileceğini" belirtmiştir. Şubat 2000'de Türkiye Genelkurmay Başkanlığı Lojistik Kuvvetler Komutanı Korgeneral İbrahim Tülün ve Kara Kuvvetleri Lojistik Dairesi Başkanı Tümgeneral Orhan Tiryaki Bakü'yü ziyaret ederek görüşmelerde bulunmuştur.

17 Haziran 2000'de Azerbaycan Savunma Bakanı Sefer Ebiyev'in daveti ile Bakü'de temaslarda bulunan Türkiye Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev ve Sefer Ebiyev'le bir arayla gelerek Azerbaycan Silâhlı Kuvvetleri'nin gelişmesine yönelik projeler üzerinde fikir alışverişinde bulunmuştur.

1999 yılından itibaren ikili askeri ilişkilerde Türkiye'nin Azerbaycan'a karşılıksız yardımlarına ilişkin çok sayıda anlaşma ve protokolün imzalanması dikkat çekmiştir. 2000 yılında Türkiye'nin Azerbaycan'a TCG AB-34 (P-134) tipi iki askeri hücum botunu hibe etmesine ilişkin protokol imzalanmış ve botlar kısa sürede Azerbaycan'a teslim edilmiştir.

1 Mart 2001'de Savunma Bakanı Sefer Ebiyev Türkiye Genelkurmay Başkanlığı Planlama ve Kaynak Yönetim Dairesi Başkanı Tümgeneral Şerafeddin Telyazan'ın başkanlık ettiği heyetle bir görüme yapmıştır. Ebiyev iki devlet arasında askeri ilişkileri geliştirme gereksiniminden söz ederken, görüşmeler sonucu "Azerbaycan Hükümeti ile Türkiye Hükümeti Arasında Karşılıksız Askeri Yardım" anlaşması ve "Azerbaycan Savunma Bakanlığı ile Türkiye Genelkurmay Başkanlığı arasında Mali Yardımı" protokolü imzalanmıştır. Bu anlaşmalar Türkiye'nin Azerbaycan Silahlı Kuvvelerine 3 milyon ABD Doları tutarında yardım yapması öngörmektedir.

İlişkilerde önemli bir nokta da 1997 yılında kurulan yeni Azerbaycan Âli Harbi Mektebi'nin 25 Ağustos 2001 tarihli ilk mezuniyet törenine Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun ve Türk Yıldızları'nın da katılması olmuştur. Türk Yıldızları'nın 24 Ağustos 2001 tarihinde Bakü'de Hazar kıyısında yaptıkları gösteri sokak ve meydanları dolduran milyonlarca kişi tarafından ilgiyle izlenmiştir. Olayın Azerbaycan ile İran arasında gerginlik yaşandığı dönemde gerçekleşmesi Azerbaycan kamuoyunda

Türkiye'nin kendisini İran karşısında desteklemesi şeklinde algılanmış, ayrıca benzeri yorumlar Türk ve yabancı araştırmacılar tarafından da yapılmıştır.

Ardından 14 Eylül 2001'de Türkiye ile Azerbaycan arasında yapılan askeri alanda eğitim, teknik ve bilimsel işbirliği anlaşması kapsamında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Nahçıvan'da eğitim amaçlı yaptırılan dershaneler hizmete açılmıştır. 15 Eylül 2001 tarihinde ise aynı anlaşma kapsamında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Nahçıvan 5. Kolordu Komutanlığı'na hibe edilen 80 askeri araç ile 4 iş makinesi törenle teslim edilmiştir.

Haziran 2002'de Haydar Aliyev'in Türkiye ziyareti sırasında Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı'nda gerçekleştirilen görüşme iki ülkenin askeri ilişkilerine önemli katkıda bulunmuştur. Haydar Aliyev, ziyaret sırasında Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu'na Azerbaycan Cumhuriyeti'nin en yüksek devlet ödülü olan "Şeref" madalyasını takdim etmiştir. Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görüşme sırasında konuşma yapan Haydar Aliyev, Türk Silahlı Kuvvetlerinin subay heyeti karşısında ilk defa konuştuğunu, bu nedenle de heyecanlı olduğunu ifade etmiştir. Haydar Aliyev, Azerbaycan Ordusu'nun yapılanmasında Türkiye'nin desteğini her zaman hissettiklerini ve bu destek sayesinde ciddi bir askeri yapı oluşturabildiklerini vurgulamıştır. Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu konuşmasında Azerbaycan ile askeri ilişkilerde kararlı olduklarını ifade etmiştir.

10 Temmuz 2002'de Türkiye'nin yeni Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün Azerbaycan ziyareti başlamıştır. Ziyaret sırasında Orgeneral Hilmi Özkök, Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev ve Savunma Bakanı Sefer Ebiyev başta olmakla üst düzey yetkililerle görüşmeler gerçekleştirmiş, askeri birlikleri ve askeri okulları da ziyaret etmiştir…

Devam edecek…